

### Medicinalstyrelsen har givit utlandspressen

en redogörelse för paratyfus-epidemin och med all rätt betonat att högst överdrivna rykten om dess omfattning och farlighet är spridda i utlandet. Tyvärr fällt emellertid i detta sammanhang uttalanden som genom att överdriva i motsatt riktning måste verka konstiga och oroande. Sålunda påstods vid presskonferensen, enligt samstämmiga uppgifter, att här är fråga om en typisk sommar-diarré och att det enda otrevliga är att man inte lyckats finna smittkällan; det enkla faktum är ju att vi står inför en epidemi av speciell art, som visserligen blott i enstaka fall medför risker för livet, men vars utbredning medför betydande lidanden och svårigheter. Likaledes varkar det något löjligt att uppmana utlänningar — utom de gamla och klena — att resa till Sverige trots sjukdomen; detta uttalande innebär att smittriskan anses betydande, men att livsfara blott finns för vissa grupper — på sådana indikationer reser inte turister till ett land. Den enda rationella och korrekta metoden om man vill undvika stopp i turistströmmen är att sätta till alla krafter för att få det klarlagt vad den enskilde kan göra för att inte bli smittad, dvs. att fastställa smittkällan och dra konsekvenserna därav. Skönmålningar, vilkas tvivelaktiga beskaffenhet inses av alla, är sanneligen inte det rätta sättet.

## Helvetesläran

Att tron på en himmel och ett helvete med kroppsligen återuppståndna människor i glädje och pina är fast förankrad i den rena evangeliska läran, därom finns inget tvivel. Denna tro förkunnas i den Augsburgska bekännelsen, vilken är så viktig att tro på dess ord enligt grundlagen är praktiskt taget den enda egenskap som kräves av en svensk konung. Här fördömes till och med personer som tror att barn kan komma till himmelen utan dop, en dogm med genljud i svensk debatt ännu för några årtionden sedan. I katekesen, fortfarande lärobok i de svenska skolorna, inskärps gång efter annan samma uppfattning; den eviga fördömsen för de ogudaktiga framhäves i kapitlen om dopets sakrament och om tio Guds bud. En stadig grupp av bibelspråk bildar livvakt till dessa dogmer; enligt professor Hallesby, vars bibelkunskap ingen lär betvivla, har Jesus "bara i Matteusevangeliet 18 — aderton — gånger talat om den eviga fördömsen, och på 9 — nio — ställen beskriver han pinan på olika sätt. Jag tror det skulle bli svårt att finna många led i Jesu förkunnelse som han upprepar så ofta och så inträngande".

Flera tidigare populära moment i helvetesläran har småningom försvunnit, i varje fall i protestantisk debatt. Djävulen, förut honnörsoffer och tillika ett slags vicevärd i helvetet, omtalas inte längre i detta sammanhang. Hur det går till i helvetet berörs inte närmare, inte heller besvaras de onekligen vitala, av många lekmän under den norska striden resta frågorna, vid vilken ålder och i vilket skick inträdet i det eviga livet sker samt var himmel och helvete är belägna. Förut beskrevs åskådandet av de fördömdas lidanden som ett av det himmelska tillståndets behag. "Jag tror att det blir roligare än både cirkus och teater", skrev Tertullianus; Thomas Aquinas, ännu i dag den katolska kyrkans lärofader framför andra, förklarade "att de saliga skall se på de fördömdas pina för att saligheten skall smaka dem så mycket bättre". Sådant skriver eller säger man inte längre.

I övrigt tycks en stark majoritet av präster i de nordiska länderna någorlunda hålla fast vid den lära som de vid inträdet i kyrkans tjänst lovar att förkunna. Det gamla problemet om hur den allgode Guden kan tillåta, ja, anordna och övervaka så ohyggliga lidanden kringgås behändigt med tanken att Guds vägar är out-rannsakliga, att vi måste böja oss inför det obegripliga. Egenodligt nog är man emellertid nästan på alla håll obenägen att tala om helvetet och att för åhörarna förkunna den fruktansvärda risk de här löper. För de personer som verkligen tror att ett helvete väntar de ogudaktiga och syndfulla borda, kan det synas, det vara en självfallen plikt att varna med all kraft och ihärdighet; att hålla tyst om saken är ungefär lika grymt som att se en

bryta ut men underlåta att varsko de i huset bosatta. Man förstår bättre de gamla helvetespredikanterna eller professor Hallesby, som i radion uppmanar till omvändelse med hotel-sen att eljest befinner sig de motspänstiga nästa morgon kanske inte i sängen, utan i helvetet.

Förklaringen är naturligtvis att de flesta präster trots allt inte tar saken riktigt på allvar. Läran är för orimlig, för stötande, för simpel. Därför påträffas också i förkunnelsen de mest skilda varianter: från den aggressiva helvetestron till den av några mystiska ord avbrutna tystnaden, till talet om helvetet som en symbol för skuld-känslan, till den rena förnekelsen av hela saken. Att helt släppa helvetestron är emellertid inte lätt. Hur skall man kunna göra detta utan att också släppa himmelen, livet efter detta, föreställningarna om Gud som en dirigerande, förlåtande och dömande makt. Att Gud leder historien blir allt svårare att tro; saknar han domäner också utanför den, utanför jordelivet, blir hans ställning minst sagt prekär. Det finns naturligtvis en utväg: att betrakta allt detta, Gud och sakramenten, himmel och helvete, frälsning och förtappelse som endast inre mänskliga egenskaper eller tillstånd — de finns i våra hjärtan, men eljest ingenstans. Men att smälta ned allt detta som varit realiteter till symboler innebär att religionen i hävdvunnen mening försvinner.

Det ligger nära till hands att i denna situation betrakta den kyrkliga förkunnelsen — vad som sägs i de skrifter man påstår sig tro på, vad som sägs i predikstolarna, vad man är tyst om — som ett nära nog fan-

tastiskt bedrägeri. De demokratiska partierna, som sanneligen inte är föredömen i fråga om ärlighet och följdriktighet, kan inte uppvisa en liknande förhållning; man får gå till totalitära rörelser för att finna sådana motsättningar mellan program, uttalanden och handlingar.

Men lika fullt är det sannolikt att flertalet präster är i god tro och att de i en någorlunda rimlig mening kan sägas vara troende. En del av dem förenklar och konkretiserar för att vara till lags; andra åter söker — för att bruka ett ord av Thornton Wilder — presentera religionen "i den utspädning som är en troendes eftergift till samtidens standard för god ton". De är vana vid hoppen mellan realiteter och symboler, så vana att många av dem alldeles tycks glömma skillnaden: skytteltrafikken blir omärklig för dem själva. De är vana att agera inför grupper av enkelt troende, som begär konkreta hotelser och löften och inte har sinne för vare sig logik eller abstraktioner. Inom andra grupper åhörs deras förkunnelse med allvar utan att tas på allvar; det anses vara dålig ton eller ett bevis på oroande religiöst intresse att nagelfara vad en präst säger, att söka vederlägga honom, att över huvudtala med honom om religion — och prästerna svarar med att undvika andliga samtal, med en avväpnande världslighet. Då biskop Gottfrid Billing hade deklarerat sin tro att odöpta småbarn går till helvetet blev han, det kan vi vara säkra på, inte av sina gemytliga riksdagskamrater mottagen med förbrävelser för grymhet eller irländighet; kollegerna utgick från att vad en präst säger får tas som något oansvarigt och ovidkommande och att det under alla förhållanden är genant och obehagligt — för prästen likaväl som för lekmanen — att gemensamt diskutera andliga ting. Det är en korrupperande atmosfär — för båda parterna.